ASSAIG

Pere Antoni Pons: «Si no ens creuen els altres, el canvi no és real»

Parlem amb Pere Antoni Pons amb motiu del seu últim assaig, 'Caure del cavall' (Fragmenta)

— Martí Costa Prat
@martimartimarti45

04/03/2025 Faves tendres #259

Un bon dia de l'any 36 passejava Sant Pau –que encara no es deia Sant Pau, i ni tan sols Pau– de camí a Damasc. Complia amb les obligacions de la seva peculiar professió: perseguir cristians. De sobte, Jesús, aquell Déu-home al qual havia dedicat la seva vida a combatre, li parlà des del cel. Estabornit, Pau va caure a terra des de dalt d'un cavall (o això ens hem imaginat des d'aleshores: la Bíblia no menciona cap cavall) i, tres dies més tard, després d'un episodi de ceguera i molt patiment, era un home nou.

Pere Antoni Pons. Foto: Ester Roig

Aquest episodi bíblic és el que ha agafat **Pere Antoni Pons** (Campanet, 1980) com a base del seu assaig *Caure del cavall*, que ara publica l'editorial **Fragmenta**. L'editorial ens té ja acostumats a les col·leccions assagístiques temàtiques: n'han dedicat una als

Pecats Capitals, una als Deu Manaments, i la seva última col·lecció, *Assaltar la Bíblia*, encarrega als seus autors un assaig no teològic que parteixi d'un fragment conegut de la Bíblia. Avui parlarem amb l'autor mallorquí, que, tot partint de la figura de Sant Pau, ha dedicat el seu assaig al canvi.

Què va venir primer: l'interès pel canvi o per la figura de Sant Pau?

Quan em van fer l'encàrrec els de Fragmenta, em va venir des del principi utilitzar la figura de Sant Pau per parlar del canvi. A mi Sant Pau ja em generava obsessió, bàsicament a partir d'*El Regne* de n'Emannuelle Carrère i *Domini* de l'historiador britànic Tom Holland. Aquest llibre em va deixar tan completament fascinat per la figura de Sant Pau que vaig arribar a la conclusió que Sant Pau és més important fins i tot que Jesucrist. Sense Sant Pau, Jesucrist no seria qui és ara: Jesucrist és el fill de Déu, però Sant Pau és el seu ideòleg i propagandista.

El teu penúltim poemari es diu *Canvi de guàrdia*. El canvi no era tampoc un tema nou per a tu.

Al cap i a la fi, el canvi és el que defineix la modernitat, un dels seus trets constitutius: no hi ha res permanent, tot fluctua, tot es transforma. Des dels impressionistes la modernitat artística és una successió cada vegada més accelerada d'innovacions, transformacions. Però a la vegada la sensació que tot canvia es complementa amb una d'altra, que res canvia mai.

Pere Antoni Pons, la nit atreu una llopada de misteris

— Enric Umbert-Rexach

De fet, el llibre mateix canvia constantment de tesi.

Una cosa que tenia molt clara fent aquest assaig era que no volia tenir una tesi clara. És un assaig que va canviant constantment. Canvio constantment de perspectiva: de vegades em poso molt teòric, com desapassionat, i de vegades més personal, íntim, en primera persona. Em discuteixo constantment a mi mateix. A mi m'agrada la idea del gènere de l'assaig com una olla que bull, un gènere que inclou idees diferents, conviccions, contradiccions, experiències pròpies, lectures acumulades. Un gènere poti-poti on tot és efervescent.

I no creus que has caigut en el joc d'assagista de recórrer a la paradoxa en moments on l'argumentació es posa difícil?

En absolut. Jo, la idea que tot canvia sempre però que tot és sempre igual no la veig com una doble frase que s'anul·la a ella mateixa. Ho veig com dues veritats aparentment incompatibles, però que conviuen quotidianament en tot; començant per Sant Pau mateix, aquest home que canvia moltíssim, però que en el fons no canvia gens. Al cap i a la fi, amb el mateix caràcter i passió amb què perseguia cristians ara en fa de nous. Ha canviat en algunes coses estructurals, però, en altres, continua sent el mateix personatge, tan carismàtic, ambiciós, energumènic i passional com ho era abans.

Aquest escepticisme, però, esborra la diferència essencial que llegíem al principi del llibre entre Sant Pau i Fouché.

Al principi estableixo una diferència molt clara (que crec que existeix), però la vaig matisant. Pau experimenta una transformació summament creïble: cau del cavall, es queda cec per tres dies, etc.; mentre que Fouché no té moral ni principis: primer va ser clergue, després girondí i jacobí per acabar sent bonapartista i, finalment, monàrquic. Són dues figures completament antagòniques, en aparença, però es pot matisar molt aquesta diferència. Cap al final, una de les afirmacions que faig és que la vida, la història i els éssers humans canvien constantment, però que tots els canvis es produeixen dins d'un perímetre relativament limitat.

Pere Antoni Pons. Foto: Ester Roig

Quin?

És un perímetre que formen la condició humana, la biologia i la Història. Aquests conceptes poden semblar molt grandiloqüents, però jo el que intento és explicar-los a través d'exemples més comprensibles. Un dels meus exemples preferits és el de les revolucions; arriben uns que diuen voler fer les coses noves, o, com a mínim, completament diferents, però sempre acaben imitant el règim que volien enderrocar. Crec que aquests fracassos són molt eloqüents sobre la naturalesa humana i la impossibilitat del canvi real.

> — Tampoc volia caure en aquella espècie d'optimisme que neix de l'autoengany, de la

sublimació de la impotència.

I aquest escepticisme cap a la revolució no és gairebé fukuyamaista?

Bé, el que passa és que després d'això sempre intento revisar-me i matisar-me constantment. Quan veig que me n'he anat massa cap al fatalisme o el pessimisme, torno cap a l'optimisme. Jo no volia fer la sensació que res canviarà mai, que res té solució, però tampoc volia caure en aquella espècie d'optimisme que neix de l'autoengany, de la sublimació de la impotència i de negar-se a acceptar que tot apunta que el món és molt difícil que canviï.

Així i tot, hi ha una qüestió que es manté al llarg de l'assaig, i és la de la credibilitat. Tant amb Pau i Fouché com després amb les revolucions, et preguntes sempre si el canvi és creïble. Per què ha de ser creïble el canvi?

Quan algú fa un canvi totalment radical, la qüestió de la credibilitat és importantíssima. Si durant tant de temps has ridiculitzat, criticat o perseguit una idea, com pot ser que ara la defensis? Els canvis creïbles són només aquells on la persona no surt guanyant. En Sant Pau es veu claríssimament: ens creiem la seva transformació perquè abandona la seva vida còmoda per la seva nova convicció; no com Fouché, que el veiem guanyar cada cop que canvia, i que, per tant, té una credibilitat nul·la.

Però, aleshores, si el canvi no és creïble, no és real?

No. Al final, per molt que Pau digui que s'ha transformat, si no té un públic que se'l cregui, i que el vegi patir per la seva nova convicció, és com si res hagués canviat. Per moltes conviccions que diguem tenir, si la gent no ens les creu, ja podrien no estar allà. Cal la complicitat dels altres.

Fes-te subscriptor de Núvol

Suma't al digital de cultura i gaudeix d'un munt d'avantatges

Participa en sortejos setmanals i guanya llibres

Rep la revista anual en paper

Accedeix a la Biblioteca del Núvol

Aconsegueix descomptes culturals

Subscriu-t'hi ara!

Fragmenta

Pere Antoni Pons